

dumišljaja. To vjernačka publika osjeti i cijeni. I zato su njegove knjige bestseleri a njegova pojavljivanja medijski događaji. Zato ovdje osjećam potrebu zahvaliti autoru što je svojim angažmanom na svoja leđa natovarilo dobar dio i mog tereta i tereta mojih kolega.

Hafiz prakticira i poslaničku preporuku: obradujte, nemojte rastuživati! On nije lovac na greške, kako je lijepo primijetio Emir Hadžihafizbegović na promociji knjige. To ne znači da on svome slušaocu i čitaocu podilazi. On ga samo blago vodi do cilja do koga želi stići i na tom putu štedi slušaoca a ne sebe. Zato on i kad nas kritikuje čini to majstorski tako da nam izmami osmijeh dok ga čitamo i slušamo. On kaže da su naši pokloni pođahkad mito, ponekad kredit, a često samo adet. (Podsjeti me na izjavu Avde Sidrana da u Sarajevu nema ništa džaba. Ja 'l si platio ja 'l ćeš platiti)...

Na stranicama ove knjige autor nas vješto raskrinkava. Evo jednog primjera. Kaže, zašto govorimo: kad vidim ko ide u džamiju ja vala neću a neće niko da kaže kad vidim ko sve studira ja vala neću (88). On se čudi nekim nesretnim ljudima u moru Božijih blagodati. Čudi se kako je moguće da su 'suvremeni, obrazovani, stručni i moderni' a ne umiju da žive (5). I tako dok nas analizira on pogađa u sridu: naši problemi su: škrtost, oholost, zavist i pakost. On nam kazuje priču o čovjeku koji je mogao zamolit od Boga šta hoće ali je komšija sve dobivao duplo. I čovjek se na kraju dosjetio pa zamolio Bog da mu uzme jedno oko samo da komšija oslijepi (str. 240)! Nažalost, vrlo smo inventivni kad treba drugome nauditi. Podsjeti me to na priču o Muji koji je od zlatne ribice tražio prvo da komšiji crkne krava a onda i njemu samome samo da komšija ne bi imao gdje mlijeko kupovat.

Dvije stvari su me posebno obradovale dok sam čitao ovu knjigu.

Prva je to što se autor ne koristi sumnjivim hadisima i izvorima spoznaje uopšte. Autorovi izvori su neupitni: Kur'an, hadis, prve generacije muslimana, mudri ljudi i njegovo neposredno iskustvo života.

I drugo, što nas autor ne dijeli i ne zavađa. On nas miri i okuplja. On ne krije svoje duhovne sklonosti ali mu to ne smeta da se divi

Ibn Kajjimu, selefiji par excellence. Čak i kad ga neko želi navesti da nešto ružno kaže o drugome on vješto izbjegava zamku. Kad ga novinar pita: a ima razmimoilaženja i unutar IZ? On mu kaže: Ima, vala, i između muža i žene (str. 225)!

Na kraju, ako ima neka zamjerka koja se da uputiti ovoj knjizi onda je to njen naslov. Na nedavnoj promociji profesorica Minka Memija ga je umjesto u muškom rodu – slučajno ili namjerno - pročitala kao «Mi smo jedni drugima najbolji poklon». Bilo kako bilo, nema sumnje da je ova knjiga izvanredan poklon onima koje volite, a prije svega vama samima.

Ahmet ALIBAŠIĆ

Psihoanaliza srpskog negacionizma

Louise L. Lambrisch, Efekt Leptira, Armis Print, Sarajevo 2007.

Pitanje kolektivne odgovornosti za počinjene zločine na teritoriju bivše Jugoslavije se na razne načine višestruko politički i ideološki instrumentalizira.

Medijsko talambasanje o nepostojanju kolektivne odgovornosti u konačnici ponajviše odgovara konkretnim zločincima, jer je logično da cijeli narodi ne mogu biti okrivljeni za zločine, niti mogu krivično odgovarati.

Kolektivna odgovornost za zločine, ipak, u izvjesnom smislu postoji! Prije svega ta odgovornost počiva u takozvanoj metafizičkoj i moralnoj krivici svakog pojedinca koji se ne suprostavlja zločinima svojih sunarodnjaka.

U čuvenom eseju **Pitanje krivice** Karl Jaspers je razgraničio političku i krivičnu, od metafizičke i moralne odgovornosti. Kolektivna odgovornost naroda za počinjene zločine naročito dolazi do izražaja kada se zločini vlastite nacije nastoje zataškati, prikriti i napokon potpuno osporiti kao nepostojeći. Zato je po mišljenju Louise L. Lambrisch autorice knjige **Efekt Leptira** suočavanje srpskog naroda sa

istinom moralni i politički imperativ evropske budućnosti.

Psihoanaliza je, tvrdi sjajna francuska spisateljica neumoljivo dosljedna – poricanje uzrokuje ponavljanje. U historiji srpskih zločina sistematski je skrivan i porican zločin Srba nad Židovima počinjen u Nedićevoj Srbiji. Taj zločin nije ništa manji od zločina nad Jevrejima koji je počinjen na tlu Hrvatske u toku drugog svjetskog rata. Međutim, srpska propaganda okupljena oko književnika, političara, intelektualaca stvorila je mit o vječnom i istovjetnom, povijesno nepravednom stradalništvu i sapatništvu Jevreja i Srba. Kao izvanrednu ilustraciju političkog falsificiranja historije, viktimizacije vlastitog naroda, a bespoštedne satanizacije drugih, (u ovome slučaju demonizacije muslimana), autorica u knjizi čitateljstvu nudi na uvid famozno pismo koje je Vuk Drašković 1985. godine uputio piscima Izraela. Pismo je zorno svjedočanstvo mentalnog zatvora u kojem već dugo prebiva srpski narod, ali i vjeran egzemplar da je Srbija središte široko prihvaćenog negacionizma.

Knjiga *Efekt leptira* insistira na tome da je pamćenje i javno iznošenje i kazivanje istine o odgovornima za ratna dešavanja i zločine bitan i nezaobilazan uvjet pomirenja. Jednostavna činjenica da mladi Hrvati, mladi Bošnjaci i mladi Srbi još uvijek ne uče istu historiju sama po sebi govori koliko je iluzorno očekivati dugoročni mir i povjerenje među balkanskim narodima..

Odgovornost međunarodne zajednice za davanje podrške Miloševićevom režimu, izjednačavanje krivice među zaraćenim stranama, također je besramno prešućeno i zaboravljeno.

“Kako je bilo moguće“, resignirano se pita Louise Lambrisch, „da jedna vlada Francuske, koja za sebe kaže da je ljevičarska 1991. godine stane na stranu Miloševićeve Srbije“? Srpskom manihejskom čitanju historije i negacionizmu pridružuje se i katastrofalna odluka Međunarodnog suda pravde od 27 februara, koji oslobodivši Srbiju njene odgovornosti „nastavlja igru negacionističkih nacionalista, odgovornih za pokretanje rata.

Knjiga *Efekt leptira* razotkriva svu pogubnost i nemoralnost razarajućih mitologija

i ideologija pred kojima uporno žmiri svjetska javnost. Srpski negacionizam je aktuelni projekat i scenario za zločine u budućnosti.. Knjigom se alarmantno poziva na kritiku pamćenja i upućuje poziv drugim državama i velikim evropskim silama da se djelotvornije suprostave krivotvorenju i mitologizaciji balkanske historije. Njemačka bi, kako to lucidno primjećuje spisateljica Lambrischs bila najpogodnija da prosvijetli Srbe, koji su i danas uvjereni da nije bilo antisemitizma u Srbiji. “Ko bi bolje pomogao bosanskim muslimanima da istraže šta im se dogodilo između 1992 i 1995., ako ne evropski židovi i nasljednici Šoaha“(str.62).

Ukoliko se kritički ispita psihoanaliza srpskog negacionizma koja maršira u sadejstvu sa neodgovornošću međunarodne zajednice za počinjene zločine - mogućnost pomirenja balkanskih naroda bila bi mnogo realnija i izvjesnija. Stoga, hrabri, otvoreni i nepristrasni pokušaj francuske spisateljice L. Lambrischs da ukaže na sudbonosnu važnost takvog umnog, etičkog i političkog pregnuća zaslužuje najdublju pažnju i poštovanje.

Pored svih ostalih literarnih vrijednosti ,ova knjiga svojim čitaocima daruje izvanredno štivo u formi jezgrovitog sadržaja i malog broja stranica.

Meho ŠLJIVO

Odgovori koji se traže

Selman Selhanović: »Bošnjački odgovori 3 », El-Kalem, Sarajevo, 2007.god.

Treća po redu knjiga »Bošnjačkih odgovora« autora Selmana Selhanovića donosi nam nove razgovore (od 2004. do 2007.godine) s istaknutim ličnostima iz kulturnog i javnog života BiH, koje je ovaj uvaženi sarajevski publicista vodio u kontinuitetu od 1992. godine. Istrajavajući u svojoj namjeri, ova i ove knjige, progovaraju ne samo o aktuelnom trenutku i pitanju opstojnosti, nego i o samim ličnostima koje kreiraju javnost. Očito Selhanović je intervjuirajući svoje sagovornike nastojao, bar u pozadini, afirmirati njihovu ulogu i značaj u